

03980200015253
RPW/5672/2018 P
2018-02-20

WICEPREZES RADY MINISTRÓW
MINISTER
KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
prof. dr hab. Piotr Gliński

Warszawa, 16 lutego 2018 r.

BM-WP.055.18.2017.AK

Pan
Stanisław Karzewski
Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na oświadczenie Pana Senatora Waldemara Śługockiego, złożone na 48. posiedzeniu Senatu w dniu z dnia 19 października 2017 roku w sprawie Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Iłowej, uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych informacji, dotyczących działań Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na rzecz dostępności do kultury osób starszych.

Dostępność kultury dla seniorów jest ważnym elementem działań podejmowanych przez ministra ds. kultury i dziedzictwa narodowego. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a także instytucje kultury prowadzone lub współprowadzone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz uczelnie artystyczne i archiwa podejmują działania wspierające dostęp i aktywność osób starszych w kulturze. Minister bezpośrednio nie odpowiada za dostęp do kultury na poziomie lokalnym, jednak w MKiDN projektowane i wdrażane są również mechanizmy wspierające samorządowe jednostki kultury oraz lokalne organizacje pozarządowe w udostępnianiu kultury osobom starszym. Niwelowanie barier fizycznych, w tym odległości od instytucji kultury, oparte jest przede wszystkim na projektach instytucji kultury organizowanych poza ich siedzibą oraz wspieraniu sieci lokalnych instytucji kultury (bibliotek, domów kultury), a także na współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, działającymi w obszarze upowszechniania kultury i twórczości.

MKiDN realizuje szereg przedsięwzięć kierowanych do seniorów i wspierających ich aktywny udział w kulturze, mam nadzieję, iż ich zakres jest interesujący także dla słuchaczy UTW w Iłowej. Należy jednak podkreślić, iż w kompetencjach MKiDN leży przede wszystkim dbałość o dostęp do kultury o charakterze narodowym. Uczestnicy UTW w Iłowej, w zależności od formuły swoich działań i obszarów zainteresowań, mogą być odbiorcami

inicjatyw jako uczestnicy akcji realizowanych przez instytucje kulturalne (np. Listopad 60+), jak i ubiegać się o dofinansowanie swoich działań w trybie konkursowym (np. Programy Ministra KiDN). Szczegółowe informacje o inicjatywach i programach przekazuję w załączniku.

Z informacji przekazanych przez Pana Senatora wynika, iż UTW w Iłowej nie posiada własnej osobowości prawnej, lecz jest sekcją Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Iłowej (GOKiS), dlatego też najprawdopodobniej to GOKiS mógłby być podmiotem nawiązującym współpracę z innymi podmiotami kultury lub składającym wniosek w wyżej wymienionym mechanizmie dofinansowań. Zależy to od formuły prawnej, jaką przyjął samorząd lokalny, będący organizatorem GOKiS. Również ze względu na fakt, iż UTW w Iłowej nie posiada własnej osobowości prawnej, lecz jest sekcją tematyczną prowadzoną przez GOKiS, udział w zajęciach UTW, na równi z innymi typami usług kulturalnych, jest objęty podatkiem VAT, zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2017 r. poz. 1221 wraz z kolejnymi zmianami). Kompetencje dotyczące określania stawek VAT za usługi, w tym usługi kulturalne, znajdują się w zakresie odpowiedzialności ministra ds. skarbu. Natomiast, w opinii MKiDN, szczegółowych wyjaśnień w zakresie opłat za zajęcia w GOKiS oraz relacji między GOKiS a UTW w Iłowej może jednak udzielić jedynie organizator GOKiS, czyli Urząd Miejski w Iłowej oraz organizator UTW w Iłowej.

Niezależnie jednak od programu prowadzonego w ramach GOKiS, pragnę zachęcić uczestników UTW w Iłowej do zapoznania się z ofertą MKiDN w zakresie wsparcia dostępu do kultury dla osób starszych i podjęcia współpracy z instytucjami kultury, uczelniami artystycznymi lub organizacjami pozarządowymi, w zakresie dostępu do nieodpłatnej oferty kulturalnej. Kluczowa dla udziału osób starszych w kulturze jest współpraca nawiązywana pomiędzy sektorem kultury a środowiskami pozarządowymi, w których działają seniorzy. Najważniejszą rolę w tym współdziałaniu odgrywają Uniwersytety Trzeciego Wieku. Dużą część instytucji kultury prowadzonych lub współprowadzonych przez MKiDN stale współdziała z UTW. Współpraca ta polega na likwidacji barier uczestnictwa (tanie lub darmowe bilety), dostosowywaniu oferty kulturalnej do potrzeb seniorów oraz przygotowaniu oferty specjalnie dla UTW. Część instytucji kultury realizuje działania dla seniorów, opierając się również na współpracy z organizacjami pozarządowymi reprezentującymi środowiska seniorów (np. związkami kombatanatów, klubami seniora, fundacjami, np. zajmującymi się audiodeskrypcją) oraz domami pomocy społecznej.

Kluczowe mechanizmy MKiDN, wspierające dostęp osób starszych do kultury:

1. Kampania „60+kultura”

Inicjatywą MKiDN w zakresie udostępniania dóbr kultury osobom starszym jest rozwijana od 2013 r. kampania „60+kultura”. W zamyśle ma ona na celu uświadomienie przedstawicielom instytucji kultury potrzeb seniorów, a zarazem zachęcić osoby starsze do aktywnego, rozwijającego spędzania czasu.

Kampania polega na udostępnieniu, co roku, w pierwszy weekend jesieni, bezpłatnie lub za symboliczną opłatą oferty różnorodnych instytucji kultury dla osób powyżej 60. roku życia. Istotą kampanii jest otwieranie się placówek kulturalnych na osoby starsze, poprzez skierowanie do nich zróżnicowanych propozycji, uwzględniających ich zainteresowania, m. in.: spotkań, wykładów – również we współpracy z uniwersytetami trzeciego wieku, warsztatów, wycieczek z przewodnikami.

Ważnym składnikiem kampanii jest próba zachęcenia seniorów do korzystania z zaproszenia do aktywnego spędzenia czasu w placówkach, znajdujących się w miejscu ich zamieszkania. W 2017 r. w kampanię zaangażowało się blisko 200 podmiotów z całej Polski: muzeów, galerii, bibliotek, domów kultury, skansenów, i innych placówek.

Kampania będzie kontynuowana w następnych latach.

2. **„Darmowy Listopad”** - 4 rezydencje królewskie: Zamek Królewski na Wawelu, Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie i Zamek Królewski w Warszawie są dostępne bezpłatnie przez cały miesiąc, towarzyszą temu lekcje muzealne dla dzieci i młodzieży.

3. Podstawowym instrumentem realizacji przez Ministra polityki kulturalnej są **Programy Ministra**.

a) **Program MKiDN Kultura dostępna**

W zakresie polityki senioralnej podstawową rolę odgrywa program Kultura dostępna, którego operatorem jest Narodowe Centrum Kultury. Strategicznym celem Kultury dostępnej jest wspieranie zadań służących usuwaniu barier przestrzennych, ekonomicznych, społecznych w dostępie do świata kultury i integracji społecznych. Priorytetowo traktowane są w nim projekty uwzględniające potrzeby osób mających utrudniony dostęp do kultury i niezaangażowanych w życie kulturalne, w tym osób starszych. Obok integracji istotną wartością programu jest popularyzacja dziedzictwa o znaczeniu narodowymi i poszerzanie dostępności do najwartościowszej pod względem edukacyjnym i artystycznym oferty kulturalnej.

b) **Program MKiDN Edukacja kulturalna**

Drugim, najistotniejszym dla aktywizacji kulturalnej seniorów, programem Ministra KiDN jest program Edukacja kulturalna, zarządzany przez Narodowe Centrum Kultury.

Strategicznym celem programu jest wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego. Co roku dofinansowane są zarówno zadania, które skierowane są bezpośrednio i wyłącznie do seniorów, jak i projekty o charakterze integracyjnym,

międzypokoleniowym, łączące różne grupy społeczne i wiekowe. Działania projektowe dotyczą z jednej strony problemów bliskich osobom w podeszłym wieku, z drugiej zaś zachęcają do aktywności twórczej, poszerzenia swoich umiejętności, a tym samym polepszenia jakości życia.

c) Wsparcie działań bibliotek — Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa
Inicjatywą skierowaną do instytucji działających lokalnie i odgrywającą szczególną rolę w udostępnianiu dóbr kultury dla seniorów jest Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa, ustanowiony Uchwałą nr 180/ 2015 Rady Ministrów z dnia 6 października 2015 r.

Program jest skierowany bezpośrednio do bibliotek publicznych i bibliotek szkolnych, w szczególności w ośrodkach oddalonych od dużych aglomeracji miejskich. Realizacja Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa pozwoli na przekształcenie ponad 200 bibliotek w nowoczesne centra kulturalne i społeczne, otwarte na potrzeby osób starszych. Finałną grupą beneficjentów w programie są użytkownicy bibliotek. Do celów, realizowanego w latach 2016-2020, programu należą m. in.:

- Zakup nowości wydawniczych: Uatrakcyjnienie księgozbiorów wszystkich bibliotek publicznych w Polsce oraz wzmocnienie potencjału bibliotek w środowisku lokalnym.
- Infrastruktura bibliotek: Wzmocnienie potencjału i roli bibliotek publicznych oraz bibliotek publicznych wchodzących w skład innej instytucji kultury, dla których organem założycielskim jest gmina poprzez budowę nowych placówek, kompleksowe remonty już istniejących i zakup wyposażenia.

Dzięki pierwszemu priorytetowi biblioteki otrzymają do 2020 r. ok. 5,3 mln książek, będących nowościami wydawniczymi. Szczególne znaczenie dla osób starszych odgrywa priorytet infrastrukturalny. Realizacja inwestycji w biblioteki poprawi dostępność i funkcjonalność podstawowych instytucji kultury na mniej zasobnych terenach, na których władze lokalne nie mają możliwości, z powodu barier finansowych, przeprowadzenia poważniejszych remontów. Program umożliwi także rozwój, zmniejszającej się do tej pory, sieci bibliotecznej dzięki tworzeniu nowych filii, położonych bliżej miejsc zamieszkania seniorów.

4. Działania podejmowane przez instytucje kultury prowadzone lub współprowadzone przez MKiDN.

a) Zniżki i działania nieodpłatne

Istotnym wymiarem wsparcia seniorów jest zwiększanie dostępności instytucji poprzez specjalne zniżki czy darmowe wejścia na wystawy, koncerty i inne wydarzenia. Przykłady tego typu wsparcia to:

- oferta promocyjnych biletów na spektakle Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie przygotowywana wspólnie z Urzędem Miasta w Olsztynie;
- Sprzedaż biletów przez Filharmonię Podkarpacką im. Artura Malawskiego w Rzeszowie dla seniorów z rzeszowskiego Uniwersytetu III Wieku.

b) **Oferta kulturalna tworzona z myślą o seniorach**

Instytucje kultury, w ramach konstrukcji swojej oferty kulturalnej, podejmują inicjatywy przygotowane z myślą o seniorach lub ogólnodostępne, choć w praktyce gromadzące liczne grono osób starszych. Oferta edukacyjna instytucji kultury przyjmuje formę cyklicznych spotkań – specjalnie organizowanych zajęć, warsztatów, wykładów czy oprowadzania po ekspozycji (np. Muzealne wtorki – cotygodniowe spotkania w Kinie MUZ w Muzeum Narodowym w Warszawie, przeznaczone głównie dla seniorów, podczas których poruszane są tematy dotyczące dzieł z kolekcji MNW, Poranki Muzyczne dla Seniorów w Filharmonii Pomorskiej – cykliczne spotkania z seniorami w formie koncertu, podczas których w kameralnej atmosferze omawiane są zagadnienia z zakresu historii muzyki, twórczości różnorodnych kompozytorów, budowy instrumentów itp.) lub też formę akcyjną (dzień seniora, warszawski tydzień seniora, święto muzyki, Łódzkie Senioralia itp.).

Zestawienie szczegółowe działań prowadzonych aktualnie przez MKiDN oraz instytucje kultury prowadzone i współprowadzone przez MKiDN, a także uczelnie artystyczne, przekazuję w załączniku do niniejszego pisma.

Pragnę również poinformować, iż Przedstawiciel MKiDN bierze również udział w pracach Zespołu ds. opracowania projektu polityki społecznej państwa wobec osób starszych do roku 2030, działającym w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W przygotowywanym przez MRPiPS dokumencie uwzględniane są również kwestie dostępności kultury dla osób starszych oraz upowszechniania dobrych wzorców w tym zakresie.

Z poważaniem

Piotr Gliński

Załącznik:

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Program Ministra KiDN *Kultura Dostępna*

Przykładowe dofinansowane projekty, adresowane bezpośrednio do seniorów.

l.p.	organizator	nazwa zadania
1.	Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Dąbrówno - Nasze Miejsce Na Ziemi	Kultura po Dąbrówieńsku- warsztaty kulturowe i wyjazdy do miejsc kultury dla seniorów z Gminy Dąbrówno
2.	Muzeum Miasta Gdyni	Pokaż się Seniorze!
3.	Stowarzyszenie "Niżańskie Centrum Rozwoju"	Spotkania z kulturą dla juniorów i seniorów – warsztaty śpiewacze i wyjazdy do instytucji kultury
4.	Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Wsi Moszczanka i Skrzebowa	Wiejski objazdowy uniwersytet trzeciego wieku - więcej kultury na 1050-lecie chrztu Polski
5.	Stowarzyszenie Jędrzejowski Uniwersytet Trzeciego Wieku	Seniorzy w drodze do kultury – wykłady i wyjazdy kulturoznawcze; m in. do: Filharmonii Świętokrzyskiej im. Oskara Kolberga w Kielcach, do Muzeum Narodowego w Kielcach i opactwa w Wąchocku.
6.	Teatr im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wielkopolskim	Młodzież kulturalnie dla seniorów – integracja młodych ludzi uczęszczających do świetlic środowiskowych z seniorami mieszkającymi w czterech domach pomocy społecznej na terenie województwa lubuskiego.
7.	Stowarzyszenie Via Musica	Muzyczna Akademia Seniorów SART Cieszyn 2017 – dostęp do kultury muzycznej osób w wieku senioralnym, szczególnie pensjonariuszy domów opieki i zakładów opiekuńczo-leczniczych na terenie Śląska Cieszyńskiego.

Program Ministra KiDN *Edukacja - Priorytet 1 – Edukacja kulturalna*

Program wspiera zadania z zakresu edukacji kulturalnej, ważne dla rozwoju kapitału społecznego. Wsparcie finansowe kierowane jest do projektów, obejmujących działania edukacyjno-animacyjne, stymulujące kreatywność i aktywizujące twórczo uczestników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i społeczne. Poniższa tabela przedstawia przykładowe projekty o charakterze międzypokoleniowym, którym przyznano dofinansowanie.

l.p.	organizator	nazwa zadania
1.	Towarzystwo Warszawskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku im. Fryderyka	Mazowiecki Konkurs Wiedzy o Życiu i Twórczości Fryderyka Chopina

	Chopina	
2.	Galerię Arsenal w Białymstoku	Plac zabaw Arsenal dla dorosłych
3.	Stowarzyszenie SZTUKA CIĘ SZUKA	Filmogranie!
4.	Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK	"Sto lekcji o kolekcji " oferta edukacyjna MOCAK-u
5.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Zdolności Dzieci i Młodzieży im. A. Gołąba w Zgierzu	Wędrowny Uniwersytet Dziecięcy: Kultura w terenie
6.	Teatr Lalki i Aktora w Wałbrzychu	Pamiętaj o mnie... - warsztaty teatralne dla seniorów i dzieci
7.	Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka	Laboratorium Zmysłów - międzypokoleniowa przestrzeń
8.	Miejskie Centrum Kultury i Sztuki w Pułtusku	Tradycje teatralne Pułtuska II
9.	Szczecińska Agencja Artystyczna	Różanka Dzieciom 2016
10.	Muzeum Kinematografii w Łodzi	Mały Kinematograf
11.	Legnickie Centrum Kultury im. Henryka Karlińskiego	SPOTKANIA Z ILUSTRACJĄ
12.	Fundacja Shalom	XIV Międzynarodowe Letnie Seminarium Języka i Kultury Jidysz
13.	Otwockie Centrum Kultury	Do usłyszenia w Otwocku! Audioprzewodniki
14.	Krakowskie Biuro Festiwalowe	WIDOK PUBLICZNY
15.	Centrum Kultury Młodych	"Więcej niż Teatr"- 34 Ogólnopolskie Konfrontacje Teatrów Młodzieżowych - Centrum 2016
16.	Ośrodek Teatralny Kana	OKNO - ZBLIŻENIA 2016: CIAŁO/GŁOS
17.	Miejski Teatr Miniatura w Gdańsku	Co nowego? Teatr dla młodzieży
18.	Fundacja Kultury bez Barrier	Włącz ich w kulturę!2
19.	Polskie Towarzystwo Muzyki Współczesnej	X JUBILEUSZOWY SKUP DŹWIĘKÓW NOWYCH I UŻYWANYCH - REPUBLIKA DŹWIĘKU
20.	Stowarzyszenie MONAR	MON/ART/
21.	Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa Wybickiego w Sopocie	Senior.jpg
22.	Towarzystwo Kultury Teatralnej	61. Ogólnopolski Konkurs Recytatorski
23.	Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy	„Młodzi Tworzy Musical”

24.	"Jestem" Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym i Osobom Potrzebującym Wsparcia	KIS- Teatr Równych Szans
25.	Fundacja Magazyn Zmian	Pokoleniowy reMIXXX_Inkubator
26.	Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Mazowieckiej Masław	Przypadek miasto 2. Cykl warsztatów architektonicznych.
27.	Stowarzyszenie Praktyków Dramy STOP-KLATKA	Kapitał Kultury
28.	Teatr im. A. Fredry w Gnieźnie	ReStart - Łańcuch Sztuki. Kontynuacja
29.	Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Wrocławskie	Pracownie MiserArt - translatorium źródeł
30.	Fundacja Kultury Audiowizualnej STREFA SZAREJ	Medialiści 3.0
31.	Stowarzyszenie Korporacja Teatralna	??TUMULT! Teatr w muzeum. Scena teatralna dla młodzieży mającej utrudniony dostęp do usług kulturalnych - kontynuacja
32.	Instytut im. Jerzego Grotowskiego	Ponad granicami
33.	Pro Design Sp. z o.o.	Festiwal Designu i Kreatywności dla Dzieci EneDueDe
34.	Art Fraction Foundation	SZTUKA SZUKA MALUCHA
35.	Śląski Teatr Lalki i Aktora "Ateneum"	Premiera przedstawienia "Miłość do trzech pomarańczy"
36.	Stowarzyszenie Twórców i Orędowników Kultury ANIMA	" I wtedy urwał się mazurski Anioł..." Lekcja dokończona po przerwie.
37.	Fundacja Artyści Innowacja Teoria	Radio Głosy - nowy format komunikacji społecznej i edukacji kulturalnej.
38.	Fundacja AVE	IX, X, XI juwenalia III wieku

Program Promocja Literatury i Czytelnictwa – priorytet Partnerstwo Publiczno-społeczne

W ramach programu dofinansowywane są wnioski organizacji pozarządowych na aktywizację środowisk lokalnych wokół biblioteki. Niemal wszystkie z proponowanych aktywności oparte są o działania międzypokoleniowe. Poniżej przedstawiono przykłady projektów, w opisie których wyraźnie wskazano działania dla seniorów.

I.p.	organizator	nazwa zadania
1.	Towarzystwo Przyjaciół Wodzisławia	„Biblioteka łączy pokolenia”
2.	Klub Sportowy Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe	„Biblioteka Mietków – bliżej ludzi”

	"Wspólni"	
3.	Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka Jeziorańskiego we Wrocławiu	„Biblioteka Otwartego Mieszkańca”
4.	Żarowskie Stowarzyszenie Edukacja”	„Biblioteka centrum kultury i integracji społecznej”
5.	Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich "OPUS"	„Kręć się kręć wrzeczono – aktywizacja społeczności lokalnej wokół Biblioteki Łódź Śródmieście.”
6.	Stowarzyszenie Kreatywny Sieradz	„Book Camp Sieradz 2016 – stacjonarny, interdyscyplinarny obóz książkowy.”
7.	Fundacja Sztuka Teatru	„Biblioteka / układ krążenia”
8.	Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Radzanowskiej	„Z biblioteką na ty”
9.	Stowarzyszenie Ovum	„Gdyński Literacki Streetworker”
10.	Fundacja Teatralna	„KULTURO-prezentacje biblioteczne”
11.	Fundacja "Bajkowy Pacanów"	„Akademia Starszaka – cykl warsztatów dla osób "50+”

Działalności instytucji prowadzonych i współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Nazwa instytucji	Opis realizowanych działań
Narodowe Centrum kultury	<p>NCK jest instytucją zarządzającą w programach MKiDN: <i>Rozwój infrastruktury kultury - priorytet 3 - Infrastruktura domów kultury, Kultura Dostępna, Edukacja - priorytet - Edukacja kulturalna</i> (patrz Załącznik nr 1, pkt 1).</p> <p>Inicjatywy na rzecz seniorów podejmowano także w ramach programów własnych Narodowego Centrum Kultury:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne, 2. Ojczysty – dodaj do ulubionych 3. Chrzest966. <p>Pierwszy z nich miał na celu zwiększenie zaangażowania domów kultury, ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w życie społeczności lokalnych poprzez odkrywanie i wspieranie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych, realizowanych przez mieszkańców gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich, drugi - kształtował twórcze, odpowiedzialne i świadome postawy wobec języka polskiego, buduje kompetencje językowe, doskonali umiejętności posługiwania się językiem ojczystym poprzez realizację projektów popularyzujących wiedzę o języku. Trzeci z ww. programów został ogłoszony w związku z przypadającą w 2016 roku tysiąc pięćdziesiątą rocznicą przyjęcia chrztu przez Mieszka I. Był skierowany do szerokiego grona odbiorców i</p>

	<p>wspierał działania o charakterze edukacyjno-artystycznym, przygotowując do godnego celebrowania tysiąc pięćdziesiątej rocznicy przyjęcia chrztu przez Polskę. Łącznie w ramach programów dotacyjnych NCK zrealizowano 151 zadań, z czego 108 stanowiło zadania o charakterze integracyjnym, przez co angażowały również seniorów.</p> <p>Ponadto działania z zakresu włączania seniorów w kulturę oraz aktywizujące tę grupę wiekową prowadził także Dział Szkoleń i Profesjonalizacji NCK: Podczas "Ogólnopolskiej Giełdy Projektów - Animacja + Generacje" prezentowane były najlepsze projekty animacyjne międzypokoleniowe, w tym szczególnie włączające seniorów z całej Polski. Wydarzeniu towarzyszy wydawnictwo promujące te projekty. Ponadto prowadzone były stoliki eksperckie oraz warsztaty, dotyczące projektów senioralnych programu ASOS, inicjatyw dla seniorów takich jak np. Szkoła Super Babcia i Super Dziadka. W Giełdzie uczestniczyło wiele osób w wieku senioralnym. Wydarzenie miało walor sieciujący środowisko osób podejmujących działania włączające seniorów w życie kulturalne i społeczne.</p> <p>W ramach projektu "Wolontariat w Kulturze" podczas szkoleń i konferencji podejmowano problematykę organizacji wolontariatu międzypokoleniowego - włączania seniorów w działania, w tym w wolontariat kompetencyjny.</p>
<p>Filmoteka Narodowa - Instytut Audiowizualny</p>	<p>W ramach programu Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych podstawową formą działania, ukierunkowaną na osoby starsze, są cykliczne spotkania polegające na projekcji filmu i wydarzeniach towarzyszących w postaci prelekcji, wykładów i prezentacji. Wraz z kinami należącymi do Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych zorganizowano następujące programy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kino Seniora w NoveKino Przedwiośnie w Płocku 2. Kino Seniora w kinie Łydynia w Ciechanowie 3. Seanse dla Seniora w kinie Luna w Warszawie 4. Wakacyjny Klub Seniora w kinie Agrafka w Krakowie 5. Klub Seniora w kinie Janosik w Żywcu 6. Filmowy Klub Seniora w Dolnośląskim Centrum Filmowym we Wrocławiu 7. Filmowy Klub Seniora w Kinoteatrze Rialto w Katowicach 8. Dojrzały Festiwal czyli Kino Seniora od rana do wieczora w Kinie Iluzja w Częstochowie. <p>Przedsięwzięcia dla osób starszych realizowane były także w ramach działalności klubów filmowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klub Filmowy Seniora w Klubie Seniora w Siedlcach 2. Filmowy Klub Seniora w kinie Wisła w Warszawie 3. Klub Filmowy Seniora w Lublinie 4. Klub Filmowy Klub Seniora w Poznaniu.

Centrum Technologii Audiowizualnych	<p>Zrealizowano następujące projekty edukacyjne dedykowane tej grupie odbiorców:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Warsztaty dla seniorów z montażu wideo - Regularnie organizowane wycieczki edukacyjne „Spotkania z historią” umożliwiające zwiedzenie siedziby CeTA połączone z poznaniem nowoczesnych technologii, dostępnych w studiu filmowym CeTA i uczestnictwo w wykładzie na temat historii wytwórni i kina polskiego. <p>Osobom starszym dedykowano również następujące działania promujące kulturę audiowizualną:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przegląd filmów Krzysztofa Kieślowskiego połączony ze spotkaniem z aktorką Grażyną Szapołowską oraz scenografem Rafałem Waltenbergerem; - Pokaz filmu „Panny z Wilka” z udziałem Allana i Wiesławy Starskich; - Monodram Zbigniewa Walerysia - wydarzenie towarzyszące 5. Festiwalowi Aktorstwa Filmowego; - Prezentacja lekcji multimedialnej: „Adaptacje filmowe: Lalka 5D” w oparciu o film W. J. Hasa „Lalka” - pokaz specjalny dla seniorów. <p>CeTA współpracuje również z Fundacją Na Rzecz Rozwoju Audiodeskrypcji Katarynka (przygotowującą audiodeskrypcję do filmów, sztuk teatralnych czy widowisk sportowych, która pomaga seniorom zrozumieć akcję, ułatwia śledzenie fabuły etc.).</p>
Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych	<p>W w zwiedzaniu wystaw oraz w warsztatach realizowanych przez WFDiF w ramach działalności edukacyjnej bierze rocznie udział kilkaset osób starszych. Seniorzy aktywnie uczestniczyli w projektach kulturalnych Wytwórni w grupach m.in. Uniwersytetu Trzeciego Wieku Politechniki Warszawskiej, Ośrodka Pomocy Społecznej Bielany, Elckiego Centrum Kultury, Uniwersytetu Trzeciego Wieku z Pruszkowa oraz w grupach rodzinnych i indywidualnie.</p>
EC1 Łódź - Miasto Kultury"	<p>Institucja utrzymywała regularny kontakt z placówkami realizującymi idee Uniwersytetu Trzeciego Wieku.</p> <p>Polityka cenowa: osoby pow. 60 roku życia uprawnione są do biletów ulgowych.</p>
Studio Filmowe TOR	<p>Studio prowadziło działania z zakresu edukacji filmowej i upowszechniania kultury filmowej adresowane do widzów różnych grup wiekowych.</p> <p>Szef Studia, Krzysztof Zanussi regularnie uczestniczy w wykładach filmowych na Uniwersytetach III Wieku prezentując klasykę filmową, w szczególności filmy Studia Filmowego TOR.</p> <p>Studio wychodzi naprzeciw organizatorom projekcji skierowanych do społeczności osób starszych i udostępnia filmy ze swojej biblioteki filmowej, np. miało miejsce spotkanie w Klubie Seniora w Krakowie organizowane przez Kino pod Baranami - pokaz filmu "Barwy ochronne" z udziałem reżysera filmu Krzysztofa Zanussiego.</p>
Zakład Narodowy im. Ossolińskich	<p>W działaniach Działu Edukacji i Prezentacji Zbiorów (wykłady, spotkania i wystawy) uczestniczyły m.in. osoby starsze; m.in. zainteresowania tej grupy wzięto pod uwagę dobierając tematy i prelegentów. Zorganizowano wystawę dot. H. Sienkiewicza), wykłady poświęcone polskiemu dziedzictwu kulturowemu oraz spotkania z interesującymi, wybitnymi przedstawicielami kultury i nauki Wrocławia.</p> <p>Mając na względzie między innymi osoby starsze, działania te organizowane</p>

	<p>były w ogólnodostępnych przestrzeniach budynku Ossolineum, pozbawionych barier architektonicznych i fizycznych (pomieszczenia na parterze lub sale na piętrze znajdujące się obok windy, wyposażone w odpowiednie nagłośnione, duży ekran, zawsze z odpowiednią ilością wygodnych krzeseł).</p> <p>Wskazane powyżej działania były darmowe.</p>
Biblioteka Narodowa	<p>Biblioteka Narodowa gromadzi, opracowuje, udostępnia i archiwizuje całokształt krajowej produkcji wydawniczej. Wszystkie te działania obejmują również osoby w wieku 60+;</p> <p>przestrzeń biblioteki jest przystosowana dla osób z ograniczoną zdolnością ruchową.</p> <p>BN stara się uczynić dostępnym dla osób starszych serwis Polona, w którym udostępniane są systematycznie digitalizowane zbiory Biblioteki Narodowej; pod koniec 2016 roku było tam dostępnych 1.660.635 obiektów. Serwis umożliwia osobom gorzej widzącym powiększanie tekstu, aby umożliwić komfortowe jego przeglądanie.</p>
Instytut Książki	<p>IK jest instytucją prowadzącą Program Ministra KiDN Promocja literatury i Czytelnictwa Priorytet Partnerstwo Publiczno-Społeczne – patrz załącznik nr 1</p> <p>Instytutu Książki wspiera i rozwija aktywność czytelnictwa tej grupy wiekowej, zwłaszcza poprzez działania Dyskusyjnych Klubów Książki. Obecnie w Polsce działa około 1500 klubów, z których duża część skupia seniorów zainteresowanych literaturą. Klubowicze na regularnych spotkaniach rozmawiają o książkach, spotykają się z autorami oraz aktywnie uczestniczą w lokalnym życiu społecznym. Wszystkie działania Instytutu Książki, dotyczące promocji czytelnictwa w Polsce obejmują także grupę wiekową 60+.</p> <p>Szkolenia dla bibliotekarzy - program dotacyjny dla bibliotek wojewódzkich.</p> <p>W ramach programu biblioteki zorganizowały m.in. szkolenia integrujące społeczność lokalną wokół bibliotek, część z nich była adresowana przede wszystkim do seniorów:</p> <p>Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy: – Biblioteka dobrym miejscem dla seniorów, – Biblioteka dobrym miejscem na działania międzypokoleniowe</p> <p>Biblioteka Śląska w Katowicach: – Seniorzy w działaniu</p> <p>Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Kielcach: – Działania międzypokoleniowe w bibliotece</p> <p>Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie: – Biblioterapia - jak wrócić do życia z pasją</p>
Narodowy Instytut Fryderyka Chopina	<p>Wykład „Warszawski Tydzień Seniora”</p> <p>Akcja „Kultura 60+”</p> <p>Spotkania edukacyjne we współpracy z Uniwersytetem Trzeciego Wieku</p>
Instytut Muzyki i Tańca	<p>Filharmonia Seniora – to nowy i nowoczesny projekt z zakresu edukacji muzycznej i aktywizacji starszego pokolenia Polaków. Program polega na stałym i regularnym uczestnictwie w koncertach, uczestniczeniu w specjalnie przygotowanych prelekcjach przed koncertem oraz możliwości nabycia tańszych biletów z 50% refundacją kosztów przez IMiT</p>

Filharmonia Pomorska im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy	Poranki muzyczne dla seniorów” odbywają się raz w miesiącu. Każde spotkanie cieszy się dużym zainteresowaniem, gdyż muzyce towarzyszą prelekcje, powiązane z programem artystycznym, wykonywanym zazwyczaj przez skład kameralny.
Filharmonia Zielonogórska	Lokalny program „ZGrani 50+” - możliwość udziału Zielonogórczan w koncertach w promocyjnej cenie biletu
Ośrodek „Pogranicze - sztuk, kultur, narodów”	Program dla Dorosłych i Starszych: cykliczne wykłady poświęcone etosowi Pogranicza. Zajęcia „Losy posłuchane” dot. historii mówionej, zajęcia poświęcone miasteczku, dawnym mieszkańcom, tradycjom dobrego sąsiedztwa i ważnym wydarzeniom tworzącym jego historię
Teatr Wielki im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu	Organizacja Dnia Seniora Prowadzenie chóru senioralnego „Chór dziadów i bab”
Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie	Współpraca z Wydziałem Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta w Olsztynie w zakresie organizacji spektakli w promocyjnych cenach dla osób 50+. W ramach akcji 60+kultura: bezpłatne zwiedzanie kulis teatralnych, wizyty w pracowniach krawieckich, modelatorskich, w garderobach, na scenie i muzeum techniki teatralnej; bilety dla seniorów, w cenie 15 zł na spektakl „Najwięcej samobójstw zdarza się w niedzielę”.
Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie	Uczestnictwo w akcji „60+Kultura” – filharmonia przygotowała dla seniorów bilety na koncert <i>Metamorphosis Sławek Uniatowski</i> za symboliczną cenę 5 zł.
Filharmonia Podkarpacka im. Artura Malawskiego w Rzeszowie	Uruchomienie grupowej sprzedaży biletów dla seniorów z Uniwersytetu Trzeciego Wieku
Zespół Pieśni i Tańca "Śląsk" im. Stanisława Hadyny	Koncert Kolędowy dla Seniorów Warsztaty taneczne „Roztańczymy Chorzów dla Seniora” Dzień Seniora z Zespołem "Śląsk" - Senior aktywny artystycznie
Teatr Polski im. Arnolda Szyfmana w Warszawie	Warsztaty literackie „Akademia Dojrzałego Twórcy” Udział w Warszawskim Tygodniu Seniora
Teatr Żydowski im. E. R. i I. Kamińskich – Centrum	Wydarzenia organizowane przez Teatr: 1. wykłady dla seniorów (odbywające się dwa razy w tygodniu) dotyczące szeroko rozumianej kultury, sztuki, historii, nauki, zdrowia, psychologii (ze szczególnym uwzględnieniem kultury żydowskiej), 2. warsztaty dla seniorów: artystyczne (teatralne, pantomima, teatr lalek, tańce izraelskie, tańce ludowe, malarstwo), warsztaty kulinarne

<p>Kultury Jidysz</p>	<p>(kuchnia żydowska), lektoraty (jidysz, hebrajski, angielski); warsztaty komputerowe, gimnastyka, joga, warsztaty wycinanki, kalendarz świąt żydowskich,</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. organizowanie wycieczek (jedno i trzydniowa), 4. wyjścia do teatrów, filharmonii, na wystawy do muzeów, 5. organizowanie wspólnego świętowania (święta żydowskie), a także zabaw / imprez integrujących seniorów, 6. udział w przeglądach i pokazach twórczości senioralnej, 7. wolontariackie przedstawienia teatru lalkowego seniorów w przedszkolach, szkołach, domach kultury, muzeach, 8. seniorzy angażują się również (w ramach wolontariatu) w przygotowania festiwalu Warszawa Singera, organizowanego przez Teatr Żydowski oraz Fundację Shalom.
<p>Zachęta - Narodowa Galeria Sztuki</p>	<p>Cykl spotkań „Patrzeć/zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy”</p>
<p>Centrum Sztuki Współczesnej Znaki Czasu w Toruniu</p>	<p>Cykle warsztatów i wykładów „Dzień na plus”:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kino dla seniora – cykl filmoznawczy 2. Spacer po wystawach 3. Eksperymenty Około fotograficzne – cykl warsztatów fotograficznych 4. „Spójrz ! Miejsce” – projekt dla osób zainteresowanych architekturą.
<p>Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski</p>	<p>Projekt edukacyjny „Sztuka nie zna wieku”</p>
<p>Muzeum Lubelskie w Lublinie</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dział Edukacji Muzeum Lubelskiego prowadzi sekcję muzealną w ramach Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku- na Zamku odbyło się 21 spotkań (w 2 semestrze 2015/2016 I w 1 semestrze 2016/2017). 2. Udział seniorów w widowisku „Czarcia łapa” zorganizowanym dla 100 osób w „Dzień Dziecka” 1 czerwca. 3. „XIII Dni Seniora” 17-21 czerwca: przeprowadzono 4 prelekcje nt. Historii Lublina, o freskach w Kaplicy Zamkowej. Wystawie numizmatycznej oraz warsztaty dla seniorów i wnuków (100 osób). 4. „60 + Kultura”: spotkania w Kaplicy Trójcy Świętej w dniach 24-25 września (160 os.). 5. Posiadacze lubelskiej karty seniora korzystają ze specjalnych biletów w cenie 4 zł na wystawy stałe i do Kaplicy Trójcy Świętej.
<p>Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa w Warszawie</p>	<p>Muzeum zrealizowało specjalny program zajęć muzealnych skierowany do seniorów. Zostały wówczas przygotowane następujące tematy zajęć:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Za co lubimy konie? 2. Czego nie wiemy o koniach i innych zwierzętach? 3. Konne podróże - karetą, bryczką, saniami 4. Origami - zwierzęta, ale nie tylko 5. Gdzie żyje ten ptak? 6. Co noszą zwierzęta w lesie kiedy jest zimno? 7. Tropy i ślady zwierząt 8. Opowieści myśliwskie (grupy do 20 osób)

	<p>Ponadto osobom starszym umożliwiono zwiedzanie ekspozycji Muzeum bezpłatnie w ramach akcji "60+kultura".</p>
<p>Muzeum Narodowe w Warszawie</p>	<p>W Muzeum Narodowym odbywa się szereg różnorodnych spotkań dedykowanych seniorom. Większość z nich ma charakter bezpłatny, są to między innymi koncerty, wykłady, warsztaty, spotkania z historykami sztuki oraz specjalne warsztaty dedykowane dziadkom z wnukami. W 2016 r. wzięło w nich udział około 9500 osób starszych.</p> <p>W Muzeum działa też wolontariat w ramach, którego seniorzy pomagają w organizacji wydarzeń kulturalnych.</p> <p><u>1. Wykłady dla seniorów</u></p> <p>Wykłady prowadzone przez doświadczonych edukatorów. Prelekcje dotyczyły zagadnień związanych z historią sztuki (biografie artystów, słynne muzea, epoki i style) oraz archeologii. Z oferty tej korzystają głównie Uniwersytety Trzeciego Wieku. Jest również możliwość zamówienia wykładu w miejscu wskazanym przez zamawiającego.</p> <p>W 2016 roku przeprowadzono 33 wykłady, wzięło w nich udział około 1980 osób.</p> <p><u>2. Sztuka dla wnuka</u></p> <p>Cykl otwartych spotkań dla seniorów chcących uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych z wnukami w wieku 5-12 lat. Spotkania oparte są o wymianę międzypokoleniowych doświadczeń – dziadkowie, przy wsparciu edukatorów Muzeum, stają się przewodnikami wnuków po świecie sztuki i tradycji. Cykl trwa od października do maja. Obejmuje 8 spotkań raz w miesiącu, we wtorki o godz. 15.30. Każdorazowo grupa liczy ok. 20 dzieci z opiekunami.</p> <p>W 2016 roku odbyło się osiem spotkań, wzięło w nich udział 160 dzieci wraz z opiekunami. WSTĘP WOLNY</p> <p><u>3. Muzealne wtorki</u></p> <p>Cotygodniowe, bezpłatne spotkania w Kinie MUZ lub w galeriach stałych, przeznaczone dla seniorów. W każdy wtorek odbywało się spotkanie o godz. 13.00, na którym poruszane były tematy, dotyczące sztuki, historii, archeologii i dzieł z kolekcji MNW. Spotkania prowadzone przez edukatorów Działu Edukacji, trwają około 1 h. WSTĘP WOLNY</p> <p><u>4. Muzealne Studium Dziejów Sztuki</u></p> <p>Jest to oferta dla zorganizowanych grup seniorów. Uniwersytety Trzeciego Wieku, Fundacje i Kluby Seniora uczestniczą w cyklu spotkań w galeriach MNW. Są to spotkania z dziedziny historii sztuki, oparte na zbiorach Muzeum.</p> <p><u>5. Wolontariat</u></p> <p>Wolontariat prowadzony jest w Muzeum od 2012 roku.</p> <p>Wolontariat w MNW ma charakter międzypokoleniowy, na rzecz Muzeum współpracują ze sobą gimnazjaliści, licealiści, studenci, młodzi dorośli, dorośli oraz SENIORZY.</p> <p>Muzeum bierze czynny udział w promowaniu idei wolontariatu. Podczas konferencji „Wolontariat w kulturze” udział w debacie „Wolontariusz</p>

	<p>w instytucji kultury – dlaczego warto być wolontariuszem?” wzięła Maria Janowska, wolontariuszka-seniorka MNW.</p> <p>6. Działania w ramach akcji ogólnopolskich i miejskich</p> <p>W ramach akcji 60+ Kultura organizowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego czy Warszawskiego Tygodnia Seniora Muzeum organizowało szereg wydarzeń dedykowanych osobom starszym.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 WARSZTATY QIGONGU, prozdrowotnej gimnastyki chińskiej, 200 osób - KONCERT Barwy polskiego średniowiecza, 150 osób - SPOTKANIE W GALERIACH / Warszawa – miasto legend, historii i ludzi 30 osób - ZAJĘCIA DLA DZIADKÓW Z WNUKAMI / Warszawa jak z obrazka 15 osób - WYKŁAD SPECJALNY KURATORA WYSTAWY/ "Życie wśród piękna. Świat chińskiego uczonego. Sztuka z Chińskiego Muzeum Narodowego" 100 osób.
<p>Zamek Królewski na Wawelu</p>	<p>Zamek Królewski na Wawelu przygotował cykl spotkań dla seniorów, poświęconych historii i dziedzictwu monarszej rezydencji.</p> <p>Wykłady odbywały się raz w miesiącu (wyluczając przerwę wakacyjną) w trzech grupach: początkującej, średniozaawansowanej i zaawansowanej.</p> <p>Uczestnikom pierwszego roku zaproponowaliśmy prelekcje połączone ze zwiedzaniem muzealnych ekspozycji. Dla grup drugiego i trzeciego roku przygotowaliśmy wykłady opowiadające w sposób bardziej szczegółowy o specyfice wawelskiej kolekcji i postaciach ją tworzących. Prelekcje prowadzili kustosze oraz kierownicy poszczególnych działów, specjaliści w swoich dziedzinach. Spotkania były darmowe, dedykowane osobom nieaktywnym zawodowo, powyżej 60 roku życia, w 2016 roku zgromadziły około 200 osób.</p>
<p>Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu</p>	<p>1. Osoby starsze korzystają obligatoryjnie z ulgowych biletów wstępu na zamkowe wystawy stałe i czasowe, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> — szczególną obsługę przewodnicką objęte są - coraz liczniejsze krajowe wycieczki organizowane dla emerytów przez różne organizacje i stowarzyszenia (m.in nauczycieli, Uniwersytety Trzeciego Wieku, PTTK. itp.) — w ramach zamkowych spotkań słuchaczy brzeskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku organizowane są odczyty oraz tematyczne zwiedzanie wystaw stałych i czasowych. <p>2. Udział seniorów (50+) we wszystkich imprezach muzealno-zamkowych (m.in. koncerty muzyczne, spotkania poetyckie, odczyty, plenerowe imprezy na dziedzińcu zamkowym) jest bezpłatny. W 2016r. zorganizowano lub współorganizowano 48 imprez artystyczno-kulturalnych w których uczestniczyło łącznie 18.000 osób w tym co najmniej 50% seniorów.</p> <p>3. W ramach bieżącej współpracy (organizacyjnej i finansowej) z miejscowymi samorządami terytorialnymi, instytucjami i stowarzyszeniami w 2016r. zorganizowano w zamku, w szczególności dla seniorów m.in.</p> <ul style="list-style-type: none"> — koncert Noworoczny "Straussowska Gala" — z okazji Dnia Kobiet: — koncert muzyczny "Najpiękniejsze piosenki świata" — wernisaż wystawy "Czas elegancji, czas osobliwości. Moda damska w XIX wieku" — Wieczór Poetycko-Muzyczny "Miłość Jesienią"

	<p>— "Festyn Rodzinny na Zamku Piastów Śląskich" - impreza plenerowa na dziedzińcu zamkowym.</p>
Muzeum Stutthof w Sztutowie	<p>Do końca ubiegłego roku przygotowywany był program wolontariacki pt. „Kamienie wołać będą...”. Program ten skierowany jest dwutorowo - zarówno do wolontariusza niepełnoletniego, jak i do dorosłego, w tym seniora. Wolontariusz dorosły ma wykonywać prace związane z funkcjonowaniem różnych komórek muzealnych tj. działu oświatowego, archiwum, działu naukowego oraz działu administracyjnego i budowlano-remontowego. Program obsługiwany jest przez wyznaczonego przez Dyrektora koordynatora ds. wolontariatu.</p>
Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie	<p>1. Stała współpraca z mazowieckimi Uniwersytetami Trzeciego Wieku, dla których Muzeum organizuje wykłady, oprowadzania kuratorskie oraz inne spotkania poświęcone literaturze, sztuce i filozofii. Prowadzą je pracownicy Działu Naukowo-Oświatowego Muzeum Literatury oraz zaproszeni goście: pracownicy naukowych ośrodków akademickich, artyści, publicyści. 2. Udział w kolejnej edycji akcji „60+ Kultura”. Bezpłatny wstęp do Muzeum dla seniorów, oprowadzanie kuratorskie po wystawach Warszawa Kopczyńskich i Album Sienkiewiczowskie, prelekcję poświęconą średniowiecznemu freskowi znajdującemu się w hallu Muzeum;</p> <p>3. Prelekcja dla podopiecznych Ośrodka Wsparcia dla Seniorów Nr 1 przy Ośrodku Pomocy Społecznej Dzielnicy Bielany m. st. Warszawy;</p> <p>4. Umożliwienie bezpłatnego wstępu na wszystkie ekspozycje oraz wszystkie wydarzenia odbywające się w Muzeum Literatury.</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Seniorzy wzięli aktywny udział w muzealnych obchodach Narodowego Czytania „Quo Vadis?”; - Efektywną pomoc dla osób starszych może stanowić umieszczona na stronie Muzeum Literatury audiodeskrypcja – opis czterdziestu dwóch eksponatów ze stałej wystawy mickiewiczowskiej dokonany przy współpracy z Fundacją Filmowego Słowa Fortima. Roli lektora podjął się Paweł Straszewski.
Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie	<p>Muzeum Sztuki Nowoczesnej realizuje następujące działania na rzecz osób starszych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Likwidacja barier finansowych: wstęp na wystawy i na wszystkie działania edukacyjne Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie jest bezpłatny 2. Likwidacja barier fizycznych: nowa siedziba Muzeum - Muzeum nad Wisłą mieści się w bardzo dobrze skomunikowanym, atrakcyjnie położonym, parterowym pawilonie. Budynek spełnia normy dostępności dla osób starszych oraz osób poruszających się na wózkach. <p>Edukacja przez całe życie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Oferta edukacyjna instytucji kultury: <ul style="list-style-type: none"> — organizacja regularnych, otwartych i bezpłatnych oprowadzań po wystawach, — organizacja bezpłatnych oprowadzań dla grup zorganizowanych (w tym dla Uniwersytetów Trzeciego Wieku)

	<ul style="list-style-type: none"> — z myślą m.in. o osobach starszych Muzeum realizuje cykl oprowadzań tematycznych "Popołudnie w Muzeum", które odbywają się na wybranych wystawach w środy o godz. 15.00, — Włączanie seniorów w życie kulturalne. — nasz program wolontariacki przeznaczony jest dla osób dorosłych w różnym wieku.
<p>Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku</p>	<p>Seniorzy w Narodowym Muzeum Morskim w Gdańsku w roku 2016 podejmowanie działań mających na celu rozwój oraz promowanie wolontariatu osób starszych oraz na rzecz osób starszych</p> <p>1. Zwiększenie aktywności osób starszych w kulturze:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Warsztaty „Lubię poniedziałki. Warsztaty plastyczne 60+”. Ich zadaniem jest rozwijanie u osób dojrzałych zdolności plastycznych i uzewnętrznianie ich pod okiem plastyka. W trakcie zajęć uczestnicy poznają różnorodne techniki plastyczne: malarstwo, rysunek, akwarelę, węgiel, malarstwo na szkle, gwasz i tworzą prace inspirowane wystawami NMM, morzem i regionem gdańskim. Od stycznia do czerwca odbyło się 11 trzygodzinnych spotkań. W lipcu został opracowany nowy program warsztatów na rok szkolny 2016/17. Od października do grudnia odbyło się kolejnych 7 trzygodzinnych spotkań. — Warsztaty konserwatorskie dla seniorów „Moje ukryte skarby” w Centrum Konserwacji Wraków Statków w Tczewie; 3 spotkania — Plener malarski dla seniorów został zorganizowany (w ramach warsztatów plastycznych „Lubię poniedziałki”) na nabrzeżu wyspy Ołowianki; plener połączony był ze zwiedzaniem Galerii Morskiej. — 60+Kultura: seniorzy zwiedzali z przewodnikiem Centrum Konserwacji Wraków Statków w Tczewie oraz Żuraw w Gdańsku. — Konkurs plastyczny „Statek Wyobraźni”. Celem konkursu był rozwój osobisty osób z niepełnosprawnością intelektualną w różnym wieku oraz przewycięzanie ich izolacji społecznej, a także zwrócenie uwagi opinii publicznej na walory artystyczne sztuki osób niepełnosprawnych. — Ulga w opłacie za wstęp do Muzeum przysługuje osobom powyżej 65. roku życia, emerytom, rencistom, rencistom socjalnym, a także osobom niepełnosprawnym wraz z opiekunami <p>2. Współpraca z organizacjami lub instytucjami działającymi na rzecz aktywności społecznej i kulturalnej seniorów (np. Uniwersytety Trzeciego Wieku, kluby seniora):</p> <ul style="list-style-type: none"> — Uniwersytet Trzeciego Wieku. Przekazywane są zaproszenia na organizowane w Muzeum wydarzenia i wykłady. Nawiązano współpracę z grupą działającą na terenie Tczewa, dokonano prezentacji oferty oddziału NMM – Muzeum Wisły i Centrum Konserwacji Wraków Statków dla seniorów. — b. Towarzystwo Przyjaciół Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku. Wielu członków Towarzystwa to aktywni seniorzy współpracujący przy różnych wydarzeniach muzealnych i uczestniczący w muzealnej ofercie.
<p>Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka w Wieliczce</p>	<p>„Senior w Muzeum”. W roku 2016 zainaugurowano cykl spotkań w Zamku Żupnym i ekspozycji muzeum na III poziomie kopalni soli. Kwartalne spotkania dedykowano osobom w wieku 60+. Zrealizowane tematy to: „Tradycyjne zdobnictwo – solna pisanka”, „Górnictwo w Tatrach Polskich” oraz „Niech żyje nam górniczy stan”. W spotkaniach uczestniczyli podopieczni Ośrodka Wsparcia dla Osób Starszych z Krakowa oraz osoby indywidualne.</p> <p>W ramach akcji 60+Kultura zorganizowano bezpłatne zajęcia interaktywne dla</p>

	<p>seniorów na wystawie „PAX ET BONUM. Zakony franciszkańskie w Polsce” oraz zwiedzanie Zamku Żupnego z przewodnikiem.</p> <p>Spotkania Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka (10 spotkań wraz z prelekcją tematyczną przygotowaną i wygłoszoną przez pracowników Muzeum i zaproszonych gości)</p> <p>Trzydniowy plener malarski „Wieliczka, Wrocław, Jawor, Świdnica – zabytki na Liście UNESCO”, zorganizowano we współpracy z Fundacją Sztuki Osób Niepełnosprawnych z Krakowa (ok 80 % uczestników pleneru stanowiły osoby starsze).</p>
Muzeum PRL-u (w organizacji)	<p>Muzeum prowadziło serię spotkań adresowanych do seniorów zatytułowanych „Podwieczorek w Muzeum”, organizowanych co miesiąc. Są one darmowe, prowadzi je dr Agnieszka Chłosta – Sikorska. (Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego). Każdy „Podwieczorek” jest rejestrowany – dzięki temu w Muzeum gromadzone są cenne materiały audiowizualne dotyczące przede wszystkim życia codziennego, które mogą być wykorzystywane do celów badawczych.</p>
Muzeum Narodowe we Wrocławiu	<p>W muzeum odbywają się następujące imprezy adresowane wprost do seniorów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dzień Dziadka i Babci, 2. Dzień Kobiet 3. Dzień Seniora 4. Spotkania Uniwersytetu Trzeciego Wieku (13 spotkań dwóch Uniwersytetów: z Wrocławia i Uniwersytetów z Wałbrzycha i Chrzanowa). <p>W imprezach tych udział ponad 400 osób (wstęp dla seniorów był bezpłatny).</p> <p>Ponadto znaczący był udział widzów w starszym wieku w programach edukacyjnych Muzeum skierowanych do dorosłych w soboty i niedziele (seniorzy stanowią ok. 30% widzów).</p>
Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku	<p>W Muzeum II Wojny Światowej trwała budowa: budynku muzeum i biblioteki z zapewnieniem dostępu dla osób starszych/niepełnosprawnych z dysfunkcjami wzroku, słuchu oraz ruchu. Planowany jest zakup sprzętu i oprogramowania specjalistycznego, ułatwiającego dostęp do zasobów biblioteki osobom z różnymi dysfunkcjami zdrowotnymi, zakup książek mówionych (audiobooków) oraz filmów z napisami lub tłumaczem języka migowego. Ponadto, przewidziane zostały udogodnienia dla osób starszych /niepełnosprawnych: windy, dogodny dostęp do zbiorów bibliotecznych poprzez odpowiednie dostosowanie pomieszczenia biblioteki oraz zastosowanie odpowiednich znaków informacyjnych: piktogramy, kolorowe linie na podłodze przystosowane dla osób starszych/niedowidzących, oznaczenia w wersji dotykowej.</p>
Muzeum Narodowe w Kielcach	<p><u>Akcja „60+ Kultura”</u></p> <p>m.in. wykład oraz prezentacja multimedialna <i>Ojczyzna polszczyzna – język literacki a gwara kielecka</i></p> <p><u>Świętokrzyska Karta Seniora</u></p>

	<p>Porozumienie o współpracy z Samorządem Województwa Świętokrzyskiego. Ulgi w sprzedaży biletów (obniżenie wieku osób ubiegających się o zniżkę do 60 roku życia) we wszystkich oddziałach Muzeum Narodowego w Kielcach.</p> <p><u>Uniwersytet Trzeciego Wieku</u></p> <p>Zajęcia z filozofii i literatury odbywają się raz lub dwa razy w miesiącu, w piątki, w okresie sprawozdawczym odbyło się 23 spotkania, w których wzięło łącznie udział 1652 osoby.</p> <p><u>Edukacja dla dorosłych</u></p> <p>Stałym punktem w muzealnej edukacji dorosłych jest <i>Niedziela w Muzeum</i>, cotygodniowe wykłady prowadzone przez pracowników merytorycznych muzeum, którzy prezentują swoje osiągnięcia badawcze. Jest to okazja do wymiany poglądów, poznania najnowszych odkryć w dziedzinie sztuki, historii i szeroko pojętej kultury. W 2016 zrealizowano 50 tematów dla 1037 osób</p> <p><i>Czwartki z dialogiem</i> – odbywają się co dwa miesiące; prezentowane są filmy, które przybliżają tematy związane z ideą dialogu międzykulturowego. Materiały filmowe przygotowywane są z wykorzystaniem relacji bezpośrednich świadków, zarejestrowanych i gromadzonych w Archiwum Historii Mówionej Muzeum Narodowego w Kielcach.</p> <p>W 2016 roku dorośli (i nie tylko) mieli okazję uczestniczyć w pilotażowym cyklu warsztatów z rysunku <i>Od juniora do seniora</i>. W kameralnych wnętrzach Dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich odbywały się ćwiczenia z rysunku architektonicznego, studium rzeźb antycznych oraz rysunku odręcznego ze wzoru.</p> <p><u>Muzeum Dialogu Kultur</u></p> <p>Spotkania podróżnikami zorganizowane we współpracy z Klubem Górskim PTTK Kielce,</p> <p>Spotkanie z cyklu <i>Paradygmat Dialogu</i> – wykład dr hab. Wojciecha Rechlewicza, pt. „Miejsce prawa w poglądach politycznych Platona”,</p> <p><i>Żywa Biblioteka</i> - spotkanie z „żywymi książkami”, ludźmi, którzy na co dzień doświadczają dyskryminacji, uprzedzeń i odrzucenia z powodu swojego pochodzenia, koloru skóry, religii, preferencji kulinarnych lub orientacji seksualnej. „Książki” opowiadają o sobie, swoich emocjach, przeżyciach. Można z nimi porozmawiać, zadać im pytania, wysłuchać ich historii, często pełnych dramatycznych doświadczeń braku akceptacji. „Książkami” byli m.in. Francuzka, Francuz, Macedonka, Brytyjczyk, buddystka, osoba chora na raka, bezdomny i policjantka.</p>
<p>Muzeum Narodowe w Szczecinie</p>	<p><u>Zachodniopomorska Karta Seniora</u></p> <p>Muzeum Narodowe w Szczecinie przystąpiło do programu w ramach którego osoby, które ukończyły 60 lat mogą korzystać z oferty kulturalnej na preferencyjnych warunkach. Bilet wstępu do muzeum dla osób, które posiadają kartę wynosi 3 zł. We wtorki emeryci i renciści za bilet płacą 1 zł, natomiast w czwartki wstęp dla osób starszych jest bezpłatny.</p>

	<p><u>Akademia Seniora</u></p> <p>Akademia Seniora to projekt dla aktywnych seniorów. W każdy czwartek, seniorzy nie płacą za sztukę! Wstęp na wszystkie wystawy jest bezpłatny! Raz w miesiącu, zawsze w czwartki, o godzinie 12.00 odbywały się specjalne oprowadzania z kustoszem po wybranych ekspozycjach.</p> <p><u>Bezpłatne wykłady</u></p> <p>Osoby starsze uczestniczyły również w bezpłatnych wykładach odbywających się w ramach następujących cykli wykładowych kierowanych do osób dorosłych i młodzieży:</p> <p>Akademia Historii Sztuki; Akademia Antyczna; Akademia Podróżnika; Pomorskie Spotkania Archeologiczne; Środy z historią Szczecina; Między prowincją, a Metropolią</p>
<p>Państwowe Muzeum na Majdanku w Lublinie</p>	<p>1. Współpraca z Polskim Związkiem Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów koncentracyjnych.</p> <p>Współpraca ta obejmuje organizowanie spotkań z byłymi więźniami obozu koncentracyjnego na Majdanku w ramach projektów oraz programów edukacyjnych i wydarzeń kulturalnych.</p> <p>2. Współpraca z Uniwersytetem Trzeciego Wieku</p> <p>– odbyły się dwa wykłady: "Geneza i przebieg "Akcji T4"", "Tomaszów i jego mieszkańcy - opowieści z przeszłości miasta"</p> <p>3. Współpraca z pozostałymi placówkami działającymi na rzecz osób starszych.</p> <p>– odbyły się dwa wykłady: "Ocaleni z Zagłady w Bełżcu" (w Domu Pomocy Społecznej dla Kombatantów w Biłgoraju), "Tradycje świąteczne i zwyczaje Żydów polskich" (w Klubie Seniora "Relaks" w Majdanie Górnym)</p>
<p>Muzeum Narodowe w Poznaniu</p>	<p>Uniwersytetu Trzeciego Wieku.</p> <p>Dla słuchaczy Uniwersytetu zrealizowano 166 spotkań, w których w sumie wzięło udział 4978 osób.</p>
<p>Muzeum Śląskie w Katowicach</p>	<p>Muzeum Śląskie w Katowicach uczestniczy w projekcie Województwa Śląskiego – <i>Śląskie dla Seniora</i>. W Muzeum honorowana jest Śląska Karta Seniora, na której podstawie udzielane są zniżki w cenach biletów wstępu.</p> <p><i>Działania mające na celu zwiększenie uczestnictwa osób starszych w aktywności kulturalnej:</i></p> <p>Liczne nieodpłatne lub płatne symboliczną cenę 1 zł spotkania, wykłady oraz wydarzenia kulturalne, zarówno cykliczne jak i jednorazowe, których adresatami byli między innymi seniorzy. Przykładowe tematy: <i>Znani i zapomniani</i> – wykłady z historii sztuki; Spotkania tematyczne <i>Wokół fotoplastykonu</i>; <i>Sztuka czytania</i> – cykl spotkań autorskich w Czytelnicy Biblioteki Muzeum Śląskiego; cykl wykładów <i>Ze Śląska na krańce świata. Odległe kultury w twórczości Alfreda Szklarskiego</i>; cykl wykładów o sztuce: <i>Przemieszczanie. Sztuka polska po 1945 roku</i>; cykl wykładów <i>Górny Śląsk. W sercu Europy, na granicy kultur</i>; koncert chóru <i>Oktoich</i> pod kierunkiem ks. prot. Grzegorza Cebulskiego – wydarzenie towarzyszące wystawie czasowej</p>

	<p><i>Obrazy światłem pisane. Ikony ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach i Muzeum Śląska Cieszyńskiego</i></p> <p>Nieodpłatne imprezy, zawierające w sobie elementy edukacji i rozrywki rodzinnej.</p> <p>Noc Muzeów, Industriada, Europejskie Dni dziedzictwa i inne.</p> <p>Warsztaty plastyczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Letnie plenery malarskie.</i> Warsztaty plastyczne w ramach akcji <i>Lato w mieście sztuki</i>. Cztery spotkania dla dorosłych pasjonatów malarstwa poświęcone malarstwu pejzażowemu. - <i>Kopia mistrza.</i> Warsztaty plastyczne – cykl 8 spotkań dla dorosłych pasjonatów malarstwa poświęcone malarstwu sztalugowemu. <p>Warsztaty dla seniorów „Miasto moje, a w nim” dotyczące historii przemysłu na Górnym Śląsku, dla słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego.</p> <p><i>Działania mające na celu rozwój oraz promowanie wolontariatu osób starszych:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – stałe kontakty z byłymi (emerytowanymi) pracownikami kopalni „Katowice” i współpraca ze Stowarzyszeniem Techników i Inżynierów Górnictwa; – w ramach współpracy odbywały się oprowadzania po obiektach dawnej kopalni Katowice, w trakcie których o historii miejsca i własnych związanych z nim wspomnieniach opowiadali dawni, emerytowani pracownicy kopalni; – projekt <i>Historia mówiona kopalni Katowice</i>. Celem projektu jest stworzenie zbioru wspomnień dawnych, obecnie emerytowanych pracowników kopalni „Katowice” o miejscu, ludziach i wydarzeniach z nim związanych; dzięki nagrywaniu relacji w formacie audio/wideo możliwe będzie ich szerokie wykorzystanie w pracy muzeum (m.in. w celach wystawienniczych, edukacyjnych, promocyjnych); – spotkanie z mieszkańcami Bogucic (dzielnica Katowic, w której znajduje się siedziba muzeum) z cyklu <i>Szycha kreatywna</i>. Efektem współpracy jest założenie fanpage’a <i>Śladem bogucickich historii</i>.
<p>Muzeum Sztuki w Łodzi</p>	<p><u>Muzeum Sztuki – MS i MS2</u></p> <p>Wykłady i wyjazdy zabytkoznawcze Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Sztuki w Łodzi, którego prezesem jest mgr Małgorzata Wiktorko, kustosz w Dziale Edukacji</p> <p>Spotkania Uniwersytetu III Wieku im. Heleny Kretz, działającego przy Uniwersytecie Łódzkim – wykłady poświęcone historii sztuki</p> <p><u>Muzeum Pałac Herbsta, oddział Muzeum Sztuki w Łodzi - wykłady i warsztaty</u></p> <p>Oferta skierowana specjalnie do seniorów – wśród proponowanych wydarzeń znajdują się warsztaty, które pozwalają uczestnikom wypróbować swoje twórcze możliwości, a także wykłady poświęcone różnym zagadnieniom z zakresu historii sztuki, kultury, obyczajowości. Wykłady: <i>Splendor płomienistego akantu – Neorokoko; Empire – w stylu triumfującego cesarstwa; Wiotkość melancholijnej kobiecości czyli Secesja; Warsztat:</i></p>

	<p><i>Secesja. Piękno idealnie splecione Łódzkie Senioralia</i></p> <p>MPH uczestniczyło w Łódzkich Senioraliach organizowanych przez Urząd Miasta Łodzi; odbyły się: Wykład: <i>Krucze skarby. Szkło artystyczne</i>, Orowadzanie po wnętrzach Pałacu Herbsta oraz Warsztat: <i>Secesja. Piękno idealnie splecione</i></p>
<p>Muzeum Zamek w Łańcucie</p>	<p>Program edukacyjny „Zatrzymać czas”</p> <p>Program realizowany we współpracy z Łańcuckim Uniwersytetem Trzeciego Wieku.</p> <p>W 2016 roku odbyło 11 spotkań. W ramach ŁUTW działa w wyniku współpracy stała grupa „Muzealna” licząca około 30 osób. Zrzeszeni w jej ramach słuchacze są również stałymi odbiorcami wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Muzeum koncertów, wykładów i spotkań. Muzeum nawiązało również dzięki współpracy z Łańcuckim Uniwersytetem kontakt z innymi stowarzyszeniami skupiającymi osoby starsze.</p> <p>AKCJA „60+Kultura”</p> <p>Muzeum udostępniło ekspozycję za 1 zł. Wydarzenie to, spotkało się z bardzo dużym zainteresowaniem osób starszych w ciągu dwóch dni trwania akcji wydano 2.868 biletów wstępu upoważniających do wejścia na różne/udostępniane w tych dniach ekspozycje.</p> <p>Dostępność ekspozycji</p> <p>Wszystkie ekspozycje Muzeum są dostępne dla osób starszych, schody wyposażone są w wygodne poręcze, w przypadkach problemów z poruszaniem się istnieje możliwość wejścia na ekspozycję z laską, balkonikiem. Osoby starsze często zwalniane są również z obowiązku noszenia pantofli ochronnych.</p> <p>Dostęp do informacji</p> <p>Opracowano podstronę strony internetowej muzeum w standardzie WCAG 2.0 umożliwiającym odczyt osobom słabowidzącym i starszym.</p> <p>System audioprzewodników</p> <p>W Muzeum – Zamku w Łańcucie funkcjonuje system audioguidów, głośników stacjonarnych, audiodykrypcja oraz nagrania w Polskim Języku Migowym.</p>
<p>Muzeum Narodowe w Gdańsku</p>	<p><u>Działania edukacyjne dla dorosłych</u></p> <p>Wykłady w ramach programu „Kierunek Sztuka” w Oddziale Sztuki Dawnej, spotkania poświęcone kulturze regionów w Oddziale Etnografii, „Rozmowy o fotografii” w Gdańskiej Galerii Fotografii, oprowadzania kuratorskie, realizowane przede wszystkim w Oddziale Sztuki Nowoczesnej, Oddziale Zielona Brama i Oddziale Gdańskiej Galerii Fotografii.</p> <p><u>Współpraca z UTW</u></p> <p>Tematyczne spotkania dla studentów Uniwersytetu Trzeciego Wieku (Gdański i Gdyni) i fundacji działających na rzecz osób starszych. Spotkania odbywają się w kameralnym gronie, dotyczą przede wszystkim wystaw stałych i czasowych, a realizują je kustosze z wybranych pracowni, oddziałów.</p>

	<p><u>Program edukacyjny dedykowany osobom starszym i seniorom, towarzyszący wystawie czasowej pt.: „Grzech. Obrazy grzechu w sztuce europejskiej od XV do początku XX wieku”</u></p> <p>– trzy alternatywne wycieczki z przewodnikiem obejmujące wstęp do oddziałów muzeum, odwiedzenie wybranych kościołów i instytucji życia publicznego (po 2 spotkania). Przygotowano także sześć wykładów tematycznych, omawiających poszczególne wątki wystawy, oprowadzania kuratorskie oraz niedzielne wykłady specjalistów z różnych dziedzin, pracujących w ośrodkach naukowych i muzealnych w kraju.</p>
Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach	<p>W Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach obowiązuje ulgowy bilet wstępu dla osób starszych: emerytów, rencistów, kombatanów. Ponadto budynek Muzeum jest dostosowany do potrzeb osób starszych oraz niepełnosprawnych, m.in. poprzez zastosowanie wind i pochylni, brak progów. Wydarzenia kulturalne organizowane przez Muzeum mają charakter integracyjny, łącząc różne grupy społeczne oraz wiekowe.</p>
Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN	<p>Współpraca z Mazowieckim Uniwersytetem Trzeciego Wieku</p> <p>Wykłady, dotyczące historii i kultury Żydów polskich.</p> <p>Działania międzypokoleniowe,</p> <p>Dwie kolejne edycje Chóru POLIN (chóru społecznego łączącego amatorów i profesjonalistów, działającego przy Muzeum POLIN, łącznie ok. 60 osób)</p> <p>Kolejna edycja projektu „Muranów_polifonie” (w ramach większego działania „Dźwięki przedwojennej ulicy Zamenhofs”), który wiąże się z międzypokoleniowymi warsztatami opowiadania i publicznym pokazem ich efektów.</p> <p>Muzeum posiada również wiele udogodnień architektonicznych dla osób z problemami w poruszaniu się, udogodnień dla osób z problemami słuchu (pętle indukcyjne, napisy w filmach) czy wzroku (audiodeskrypcje, specjalne kontrastowe nakładki na wybrane ekrany). Strona internetowa polin.pl spełnia wymogi WCAG 2.0. Muzeum POLIN jest "Miejscem Przyjazne dla Seniorów" (wyróżnienie wydawane przez Biuro Polityki Społecznej m.st. W-wy i Fundację Zaczyn).</p>
Muzeum Narodowe w Krakowie	<p>Muzeum Narodowe w Krakowie prowadzi cykl spotkań dla seniorów zatytułowanych Rozmowy o ... archeologii, sztuce, literaturze i historii. Każde z wydarzeń tego typu skupia się na wybranym obiekcie, zjawisku, które są punktem wyjścia do dyskusji z uczestnikami.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rozmowy o archeologii 2) Rozmowy o sztuce 3) Rozmowy o literaturze
Muzeum Historii Polski	<p>Muzeum Historii Polski współpracuje z Uniwersytetami Trzeciego Wieku- prowadzenie wykładów dla ich słuchaczy oraz współpraca z Dziennymi Ośrodkami Wsparcia Seniorów- wykłady i spotkania.</p>
Muzeum Zamkowe w	<p>współpraca z Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Malborku:</p> <p>– referaty pracowników Muzeum, – specjalnie zorganizowane lekcje muzealne,</p>

<p>Malborku</p>	<p>działalności skierowanej na animowanie współpracy pomiędzy Uniwersytetami w regionie.</p> <p>„60+Kultura”</p> <p>– bilety w cenie 1 zł. za osobę.</p> <p>Działania wolontariackie</p> <p>– grupa ok 10 dawnych pracowników doradza muzeum w zakresie wystaw, działalności wydawniczej oraz aktywności edukacyjnej</p>
<p>Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej</p>	<p>Atrakcyjne ceny biletów wstępu</p> <p>– osoby starsze (emerytów i rencistów) zwiedzania ekspozycji stałej i czasowej kosztuje: 2 zł (bilet ulgowy);</p> <p>– w ramach akcji „60+Kultura” cena biletu dla seniora wynosiła 1 zł.</p>
<p>Żydowski Instytut Historyczny im. E. Ringelbluma</p>	<p>Zajęcia edukacyjne dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku przy SGGW.</p> <p>Od stycznia do grudnia 2016 odbyło się osiem wykładów i jeden spacer edukacyjny:</p> <p>„Opowieść o sztetl część I”; "Wkład Żydów w społeczny i polityczny obraz Polski"; „Humor żydowski”; „Kalendarz żydowski”, „Rola kobiet w religii i kulturze żydowskiej”, spacer edukacyjny po Muranowie „Impresja o Dzielnicy Północnej”, "Święto Simchat Tora", "Opowieść o sztetl część II.", "Klasycy i rewolucjoniści literatury jidysz"</p>
<p>Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”</p>	<p>Program Świadkowie Historii</p> <p>– nagrywanie i archiwizowanie relacji biograficznych Świadków Historii, w ogromnej większości osób starszych; zabezpieczanie ich pamiątek i dokumentów osobistych o wartości historycznej;</p> <p>– organizacja licznych wydarzeń kulturalnych i artystycznych (wystaw, koncertów, debat, promocji książek, pokazów filmów, spektakli) z udziałem Świadków Historii,</p> <p>– organizacja wydarzeń specjalnych (Wigilia Świadków Historii, Spotkania ze Świadkami Historii, prezentacje wyników projektów, oprowadzania po wystawie głównej „Wrocław 1945-2016” w Centrum Historii Zajezdnia;</p> <p>Centrum Historii Zajezdnia</p> <p>- bezpłatne wejście na wystawę główną w Centrum Historii Zajezdnia dla osób 60+</p>
<p>Ośrodek Badań nad Totalitaryzmem im. Witolda</p>	<p>„Podziel się pamięcią”</p> <p>akcja społeczna – zbiórka dokumentów, zdjęć, listów, wspomnień, adresowana do wszystkich Polaków w kraju i za granicą. Ośrodek stara się gromadzić wszelkiego rodzaju pamiątki, dotyczące polskich obywateli, świadków i ofiar totalitaryzmów: niemieckiego i sowieckiego, w celu uzupełnienia zeznań</p>

Pileckiego

zgromadzonych w naszej bazie ZapisyTerroru.pl. Akcja skierowana jest szczególnie do osób starszych, które często są w posiadaniu tego typu pamiątek. Przekazując materiały, w sposób aktywny współtworzą nasz portal. Jest to dla nich okazja do większego zaangażowania się w życie społeczne naszego kraju.

Działalności uczelni artystycznych i Archiwów Państwowych

<p>Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach</p>	<p>Program Akademii Weekendowej Oferta AW adresowana jest głównie do osób starszych, a jej charakter porównywalny jest z uniwersytetami trzeciego wieku, prowadzonymi przez jednostki uniwersyteckie. AW ma umożliwić uczestniczenie w ćwiczeniach i wykładach prowadzonych w pracowniach Akademii Sztuk Pięknych w ramach programów zaproponowanych przez jej wykładowców. Uczestnicy zajęć malują, rysują, tworzą grafiki, projektują. Oprócz zajęć praktycznych otrzymają też teoretyczne wprowadzenie w zagadnienia historii sztuki, filozofii i estetyki.</p>
<p>Akademia Muzyczna w Katowicach</p>	<p>Muzyczna Akademia Seniora oferuje zajęcia obejmujące cykle sobotnich wykładów i ćwiczeń z szeroko rozumianej tematyki muzycznej (w tym zajęcia taneczne, ruchowe i ze śpiewu), prowadzone przez pedagogów Uczelni, corocznie cieszące się dużą popularnością. W roku 2016 w programie udział wzięło 65 słuchaczy. Akademia aktywnie współpracuje też z regionalnymi Uniwersytetami Trzeciego Wieku. Słuchacze Uniwersytetów regularnie korzystają z bogatej bezpłatnej oferty koncertowej Uczelni, zarówno w ramach rezerwacji grupowych, jak i indywidualnych.</p>
<p>Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi</p>	<p>Akademia Kreatywnego Seniora Jest to jednostka działająca w strukturze Uczelni, skupioną przy Wydziale Tkaniny i Ubioru Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi. Stanowi rodzaj Uniwersytetu Trzeciego Wieku, ale o charakterze ściśle związanym z artystycznym profilem Uczelni. AKS funkcjonuje w Akademii od października 2014 roku. Program kształcenia obejmuje wiedzę z zakresu szeroko pojętych nauk humanistycznych z zakresu sztuki i działań w zakresie sztuk wizualnych. Metody pracy i tematyka podejmowana w AKS nastawione są na aktywność, kreatywność i samodzielność uczestników oraz dostosowane są do ich potrzeb i zainteresowań. Uczestnicy AKS brali udział w zajęciach z malarstwa i rysunku, grafiki warsztatowej (druk płaski, wypukły i wklęsły), druku na tkaninie, podstaw kompozycji, ilustracji podstaw grafiki komputerowej - prowadzonych przez wykładowców Akademii Sztuk Pięknych. Uczestniczyli także w wykładach teoretycznych z historii sztuki, historii grafiki i tkaniny. Ponadto mogli brać udział w lektoracie z języka angielskiego. Uczestnikiem AKS może być osoba powyżej 55 roku życia, posiadająca status rencisty lub emeryta. W roku 2016 w zajęciach Akademii Kreatywnego Seniora uczestniczyło ponad 60 osób (dwa semestry). Senioralia Uczelnia od powstania AKS bierze czynny udział w Senioraliach, realizowanych przez Centrum Aktywnego Seniora Urzędu Miasta Łodzi, organizując warsztaty, pokazy, prelekcje i wykłady. W tym terminie odwiedza Akademię rokrocznie około 100 osób.</p>
<p>Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu</p>	<p>Uniwersytet Artystyczny Trzeciego Wieku Jednostka powołana przy Wydziale Edukacji Artystycznej, prowadzi działalność edukacyjną i kulturową w ramach kształcenia ustawicznego, skierowaną do osób starszych, nastawionych na kontakt z kulturą oraz pragnących doskonalić swoje umiejętności artystyczne, rozwój intelektualny i aktywność społeczną. Do zadań UATW należy prowadzenie edukacji osób starszych w różnych dziedzinach artystycznych oraz nauk o sztuce i kulturze, zachowanie i</p>

	<p>zwiększenie intelektualnej sprawności słuchaczy, rozwój ich zainteresowań artystycznych, przeciwdziałanie samotności, aktywizacja społeczna osób starszych.</p> <p>Cele te realizowane są poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykłady specjalistów z różnych dziedzin nauk o sztuce i kulturze, mające na celu poszerzenie wiedzy i zainteresowań słuchaczy (sekcja teoretyczna), - zajęcia praktyczne z zakresu sztuk wizualnych np. malarstwo, rysunek, ikonopisanie, fotografia, ceramika itp. (sekcja praktyczna), - inne formy zajęć (np. wspólne wyjścia na wystawy do galerii i muzeów, aktywność poza Uniwersytetem). <p>Program i metody pracy UATW nastawione są na twórcze poznanie, aktywność, samodzielność oraz współpracę. Zajęcia w ramach UATW prowadzą wykładowcy oraz warsztatowcy z wieloletnim doświadczeniem. Prowadzone były zajęcia m.in. w grupach: rysunkowo-malarskiej, ikonopisanie, czy fotograficznej. Zorganizowano m.in. warsztaty dla „Babci i Dziadka” – działania Dziadków z Wnuczetami, plener w Studenckim Domu Plenerowym w Skokach, czy poplenerową wystawę rysunku i malarstwa – Galeria Starówka – Poznań.</p>
Archiwa państwowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Archiwa państwowe podejmują działania dla przystosowania obiektów w zakresie dostosowania infrastruktury do właściwej obsługi osób starszych poprzez wprowadzenie odpowiednich rozwiązań. W/w działania miały na celu ułatwienie dotarcia osobom starszym i niepełnosprawnym do kluczowej usługi archiwalnej polegającej na udostępnianiu dokumentów zarówno w budynkach archiwów jak i w Internecie. W minionym roku oddano do użytkowania nowy dostosowany do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych budynek archiwalny w Rzeszowie oraz przebudowany budynek archiwalny w Gdańsku. Kolejne inwestycje są w trakcie realizacji (archiwa w Krakowie i Białymstoku). 2. Ponadto rozbudowywano i doposażano w nowoczesny sprzęt do digitalizacji i przechowywania danych poszczególne archiwa co wraz z równoległe prowadzonymi projektami masowej digitalizacji miało na celu ułatwienie dostępu on-line do zasobu archiwalnego m.in. osobom starszym i użytkownikom niepełnosprawnym. Przykładem może być serwis szukajwarchiwach.pl, w którym zgromadzono blisko 26 mln skanów dokumentacji historycznej z zasobu archiwów państwowych (odwzorowania cyfrowe dokumentów udostępnianie są także w czytelnich archiwów), a obecnie codziennie korzysta z niego około 5 tys. osób. 3. Strony internetowe archiwów państwowych dostosowano też do wytycznych WCAG 2.0 (na poziomie co najmniej AA spełniającym wymagania dostępności dla osób o specjalnych potrzebach) umożliwiając np. powiększanie tekstów i obrazów osobom starszym i niedowidzącym. 4. Archiwa współpracują z organizacjami społecznymi i urzędami w zakresie organizacji, aktywizacji zawodowej osób starszych. Przykładem takiego projektu jest przeprowadzona w Archiwum Narodowym w Krakowie współpraca z Grodzkim Urzędem Pracy w Krakowie polegająca na organizacji 3 miesięcznego stażu w ramach projektu „Gwarancja 50+”. 5. Wybrani pracownicy uczestniczyli w szkoleniach i konferencjach nt. równego traktowania, których elementem było m.in. uwrażliwienie na pomaganie osobom dysfunkcyjnym. 6. Niektóre archiwa utrzymywały stałe kontakty z osobami starszymi i kombatantami. Na przykład Archiwum Akt Nowych organizowało w swojej siedzibie comiesięczne spotkania okolicznościowe z kombatantami oraz dwa

	razy w tygodniu spotkania merytoryczne wolontariuszkami z Komisji Historii Kobiet w Walce o Niepodległość.
--	--

	7. Inne archiwa, w miarę swoich możliwości prowadziły regularne spotkania, wykłady i warsztaty dla członków Uniwersytetów Trzeciego Wieku.
--	--